

УДК 357

Наталія Стецюк, Юлія Франків

ПОЛІТИКА КАНЦЛЕРА НІМЕЧЧИНИ АНГЕЛИ МЕРКЕЛЬ З ПРИВОДУ ПОБУДОВИ ПІВНІЧНОГО ПОТОКУ-2

У даній статті розглядається загальний опис проєкту Північний Потік-2, аналізується політика канцлера Німеччини Ангели Меркель з приводу побудови Північного Потіку-2.

Крім того, детально описується позиція Німеччини та Європи, висвітлюються думки різних експертів щодо Північного Потіку-2 і політики Меркель, визначається значення та ризики побудови Північного Потіку-2 для України.

Ключові слова: транзит, газопровід, Балтійське море, політика, країна, потужність, магістраль, попит, споживання, обсяг, Нафтогаз, Газпром, Північний Потік-2.

Північний Потік-2 – це магістральний газопровід, який повинен поєднати Росію з Німеччиною дном Балтійського моря. Протяжність маршруту – понад 1200 км, потужність трубопроводу становитиме 55 млрд м³ газу на рік.

Північний Потік-2 належить «Газпрому», але частково фінансується п'ятьма європейськими компаніями (Shell, Wintershall, Uniper, Engie та OMV). Трубопровід пролягає через виняткові економічні зони і територіальні води п'ятих країн – Німеччини, Данії, Росії, Фінляндії та Швеції.

Він є розширенням Північного Потіку – вже діючого магістрального газопроводу між РФ і Німеччиною, який також пролягає дном Балтійського моря.

Постановка проблеми. Події останніх років в Україні у зв'язку з подальшим будівництвом Північного Потіку-2 зумовлюють потребу пошуку альтернативних шляхів вирішення даного питання. На даному етапі виникає необхідність шукати шляхи модернізації чинного транзитного газопроводу, який проходить через Україну оскільки, будівництво Північного Потіку-2 становитиме загрозу для України, яка на даний момент є найважливішим транспортером газу з Росії до країн-членів Європейського Союзу, що згодом може підірвати позиції України, спричиняючи економічні збитки, політичні загрози та загрози безпеці.

Аналіз останніх досліджень. Багато українських, німецьких та європейських засобів масової інформації ще з 2011 року займаються дослідженнями питання щодо побудови Північного Потіку, а з 2015 року – Північного Потіку-2, світові медіа аналізують позицію канцлера Німеччини Ангели Меркель та інших політиків щодо побудови даного газопроводу. Розглядали дану проблему і експерти Андріан Прокіп та Ілія Куса. У спільній праці «Україна та Північний Потік-2: рушії, інтереси та нараиви» вони досліджують зацікавлені сторони у побудові Північного Потіку-2, а також втрати та загрози України в даному проєкті.

Постановка завдання. В ході дослідження, нами зроблена спроба проаналізувати ризики для України та охарактеризувати позицію провідних країн внаслідок будівництва Північного Потіку-2

Мета дослідження – з'ясувати політику канцлера Німеччини Ангели Меркель з приводу побудови Північного Потіку-2.

Виклад основного матеріалу. Північний Потік-2 – це магістральний газопровід, протяжністю понад 1200 км. У червні 2015 року було підписано угоду про подальше

будівництво Північного Потіку-2 – двох додаткових ліній між Газпромом, Royal Dutch Shell, EON, OMV, і Engie.

Газопровід Північний Потік-2 загальною потужністю 55 млрд. кубометрів газу на рік з точкою виходу у районі Усть-Луги проходитиме через води Фінляндії, Швеції, Данії та вийде на території Німеччини а районі Грайфсвальда. У 2018 році Німеччина, Фінляндія і Швеція дозволили прокласти трубопровід через свою територію. Данія не давала дозвіл до останнього, та все ж таки у жовтні 2019 Північний Потік-2 отримав дозвіл Данії на будівництво, на континентальному шельфі країни, згідно з екологічними нормами [6].

Спочатку «Газпрому» повинно було належати 51% компанії Nord Stream, та на початку 2017 року «Газпром» погодився бути єдиним власником оператора нового газопроводу, а партнери монополіста за проектом – Wintershall, Uniper, OMV, Engie і Royal Dutch Shell обіцяли профінансувати 50% проекту.

Планувалося, що новий трубопровід буде закладено практично по маршруту вже існуючого Північного Потіку, подвоюючи газопостачальний маршрут Балтійського моря. Разом з іншими газопроводами, що оминають Україну, така ситуація може потенційно призвести до серйозного зниження попиту на потужності української ГТС, що означає послаблення ролі та значення країни в поставках газу ЄС з подальшими втратами та загрозами [9, с.6].

Відразу стало зрозуміло, що будівництво цього газопроводу становитиме загрозу для України, яка на даний момент є найважливішим транспортером газу з Росії до країн-членів Європейського Союзу, що згодом може підірвати позиції України, спричиняючи економічні збитки, політичні загрози та загрози безпеці [16].

Існує багато думок, що будівництво цього газопроводу становитиме загрозу як для країн ЄС, так і для України. Якраз з цієї причини блокування Північного Потіку-2 є надзвичайно важливим для України. На щастя, Україна не залишається на самоті, а має кілька партнерів у цьому питанні. Проти будівництва газопроводу також виступають Польща, Словаччина, Естонія, Латвія, Литва, Румунія та США.

Закон США «Про протидію суперникам Америки шляхом санкцій» передбачає «продовжувати протистояти планам будівництва трубопроводу Північний Потік-2, з огляду на його шкідливий вплив на енергетичну безпеку Європейського Союзу, розвиток ринку газу в Центральній і Східній Європі та енергетичні реформи в Україні». І підтримка США є багатообіцяючою для досягнення такого результату [18].

Основними прихильниками Північного Потіку-2 є Німеччина, Нідерланди та Австрія. Політика деяких держав формується на користь Німеччини та Росії, і це зумовлюється підтримкою Північного Потіку-2.

З того моменту, як появилася комерційна угоди про Північний Потік-2 відразу почалися дискусії на рахунок правового регулювання даного газопроводу. Було піднято питання, європейськими представниками, щодо застосування третього енергетичного пакета. Однак, це питання не було погоджено: у березні 2017 року німецький мережевий регулятор заявив, що Північний Потік-2 не потребує норм Європейського Союзу.

Європейська комісія висловила на підтримку подальшого використання українського маршруту постачання газу в Європейський Союз. Проте це вимагатиме максимальних реформ в українському енергетичному секторі [19].

Найбільш зацікавленою країною у будівництві Північного Потіку-2 є Німеччина. На даний момент, країна є найбільшим споживачем російського газу в ЄС. У 2017 році Газпром експортував до Німеччини 53,44 мільярдів кубометрів газу [2].

Крім того, деякі німецькі компанії беруть участь у торгівлі російським газом всередині країни та ЄС загалом. І саме ці компанії є зацікавленими у такому розвитку подій. Подвоєння потужностей прямого імпорту газу внаслідок запуску Північного Потoku-2 зробить Німеччину найбільшим газовим трейдером в Європі [9, с.7].

Країна, яка вже і раніше була важливим учасником енергетичного ринку ЄС, може стати ще більш значимою. Ще одним важливим чинником є те, що Балтійське море є найкоротшим шляхом для транспортування газу із родовища Южнорусское та інших суміжних до Німеччини та сусідніх країн [21].

Німеччина так сильно зацікавлена у побудові Північного Потoku-2 через те, що він передбачає значний заробіток багатьох німецьких компаній. Північний Потік-2 – це такий економічний проєкт, який помилково німецький уряд спочатку не вважав геополітичним. В стратегічному плані реалізація такого масштабного проєкту – означає заробляння коштів німецькими компаніями. Це вплив Росії на позиції німецьких компаній, які згодом будуть, підтримувати інтереси Росії. В такій ситуації Україні варто сильно перейматися. Тим часом численні німецькі експерти переконані, що ГТС України й надалі буде потрібна для транзиту газу, але Україна має її модернізувати. «В енергетичних відносинах Росії та України криється постійний потенціал конфліктів. Альтернативні транспортні шляхи можуть допомогти зменшити не лише обопільну залежність обох країн, а й потенціал політичного напруження», – вважає голова Східного комітету німецької економіки Бюхеле [7].

Очікувані політичні та економічні вигоди від ПП-2 для Німеччини зумовили рівень підтримки газопроводу. Проте анексія Криму та війна на Сході України ускладнили реалізацію проєкту для європейців. Очевидне порушення Росією міжнародного права зробило переговори між Москвою та Берліном не надто комфортними з політичного погляду і надало опонентам проєкту ще один аргумент на їхню користь. Проте, незважаючи на запеклі дебати, головні моменти все-таки були узгоджені, і в 2017 році сторони остаточно оформили план будівництва [9, с.8].

Як повідомлялося 9 квітня 2018 року, колишній президент України Петро Порошенко застеріг Німеччину через будівництво газопроводу Північний Потік-2, а також запропонував альтернативне рішення, а саме – модернізацію чинного транзитного газопроводу, який проходить через Україну, проте його слова були проігноровані, а будівництво Північного Потoku-2 і досі триває [1].

Якщо говорити про канцлера Німеччини Ангелу Меркель, то вона ще з самого початку виступала проти побудови Північного Потoku-2, але залишилася у меншості.

Ще у квітні 2018 року на прес-конференції в Берліні, після зустрічі з колишнім президентом Петром Порошенком, канцлерка заявила, що проєкт Північний Потік-2 не може бути реалізований без збереження України як країни-транзитера. Того ж дня, Меркель визнала, що Північний Потік-2 є не лише економічним проєктом, а слід враховувати його політичний фактор. Вона підкреслила, що транзит газу має стратегічне значення для України, тому розглядаючи питання будівництва Північного Потoku-2, слід однозначно з'ясувати ситуацію щодо транзиту газу через Україну [5].

Пізніше, на відкритті третього німецько-українського економічного форуму у Берліні 29 листопада 2018 року канцлер ФРН Ангела Меркель в черговий раз стверджує, що газопровід Північний Потік-2 не скасовує роль України як транзитної країни для постачань газу. Також, Меркель пояснила, що Берлін не відмовляється від планів спорудження цього газопроводу. Канцлер додала, що ФРН зможе контролювати обсяги газу, що постачається Північним Потокom-2 [3].

Аналізуючи всі події і відношення Ангели Меркель до України можна побачити, що позиція канцлера у Німеччині багато в чому продиктована внутрішньою політикою.

Останні парламентські вибори і подальші коаліційні переговори серйозно підірвали позиції канцлера в уряді та Бундестазі. Після не дуже успішних виборів у листопаді Меркель була змушена вступити в союз із Соціал-демократичною партією, які є активними прихильниками Північного Потіку-2. Варто відмітити, що більшість німецьких партій, які представлені у парламенті, підтримують будівництво газопроводу. Проти проєкту виступають тільки «зелені», які вказують на екологічні загрози від труби. Однак ця партія жодним чином не впливає на механізм прийняття рішень у країні [24].

Окрім Соціал-демократичної партії, Північний Потік-2 також підтримують представники консервативного крила партії Меркель, вплив якого значно посилюється під час коаліційних переговорів [23].

Для того, щоб мати підтримку своєї партії, канцлер віддала певну частину державних посад своїм критикам, представникам консервативного табору. Третьою силою, що також формує коаліцію є Християнсько-соціальний союз з Баварії. Навіть «Альтернатива для Німеччини», що є головною опозиційною партією в країні, також підтримує Північний Потік-2. Ми бачимо, що політична позиція Меркель обмежена її власним коаліційним урядом. І навіть якщо канцлер особисто не підтримує проєкт, її публічна риторика буде зовсім протилежною, оскільки Північний Потік-2 є життєво-важливим для Німеччини в геополітичному та геоекономічному контексті.[9, с.9]

Уряд Меркель – це коаліція поступок та компромісів. Втім, те, що давня союзниця України Ангела Меркель лишилася у меншості в питанні будівництва Північного Потіку-2, ще не є приводом впадати у відчай. За її словами, з політичної точки зору Північний Потік-2 може бути важелем впливу на Росію, якщо Німеччина буде основним отримувачем російського газу. Таким чином, ФРН отримає інструмент прямого впливу на РФ, стверджує вона [10].

Ангела Меркель продовжує наголошувати, що газопровід Північний Потік-2 не зробить Німеччину залежною від російського газу. Водночас, для канцлера важливо, щоб Україна залишалася транзитером російського газу. У свою чергу всі чотири країни Вишеградської четвірки, на спільній з Меркель прес-конференції, виступають проти проєкту Північний Потік-2. У Бундестазі теж висловлюють сумніви щодо Північного Потіку-2 [12].

У листопаді 2018 року, на засіданні найбільшої фракції німецького Бундестагу, в якому взяла участь федеральний канцлер Ангела Меркель, було ухвалено документ, який визначає стратегію розвитку партнерства Німеччини та України. В документі підтверджується, що фракція вбачає у Північному Потіці-2 небезпеку [8].

Також, у листопаді 2018 року канцлеру Німеччини Ангелі Меркель було написано спільний відкритий лист щодо Північного Потіку-2 на чолі з членом Європарламенту від Зелених, – Петрасом Ауштревічусом. У листі закликається, щоб уряд пані канцлер змінив свою політику щодо Північного Потіку-2 і повернулася до цінностей Європейського Союзу, - «...Ми просимо вас, пані канцлер, щоб ваш уряд переглянув і змінив свою політику щодо Північного Потіку-2...Підтримуйте курс, встановлений Європейською Комісією та Європейським Парламентом. Виберіть європейський шлях, а не «Німеччина в першу чергу»...Ваш уряд не дотримується правильних пріоритетів, пані канцлер. Будь ласка, змініть курс!» [22].

Осуджують дії уряду канцлера Німеччини й інші експерти. Так от, зелена депутатка Клавдія Мюллер заявляє газеті «BILD»:«Висловлювання Меркель – це заспокійлива пігулка для України. Якби насправді канцлер бодай щось хотіла в цій сфері зробити, то вона б наклала вето на реалізацію проєкту, або уклала б угоду з «Газпромом», поставивши умову транспортування газу через українську ГТС» [17].

З української сторони Північний Потік-2 розуміється як політичний проект, який спрямований безпосередньо проти України та має на меті збільшити залежність держав Європейського Союзу від російського газу, і, як наслідок, зробити їх більш вразливими до політики Росії у майбутньому. Проблема газопроводу загалом складається з двох аспектів: економічного та політичного. Майбутнє Північного Потіку-2 ще не до кінця зрозуміле, а це означає, що Україні необхідно продовжувати заходи, спрямовані на захист власної позиції. [9, с.4]

Дохід України від транзиту російського газу до країн ЄС за 2017 рік становив близько 3 мільярдів доларів. У 2017 році Україна транспортувала 93,5 мільярдів кубометрів газу для європейських споживачів, що є рекордним показником за останні сім років [20].

Контракт на транзит між «Нафтогазом» і «Газпромом» був підписаний у 2009 році. Термін його дії спливає 31 грудня 2019 року. Після програшу російської компанії у Стокгольмському арбітражі її керівництво ініціювало розірвання всіх газових угод з Україною. Остання заява, зроблена Міллером 11 квітня 2019 року, свідчить, що російський монополіст таки розраховує на транзитні потужності України, однак мова йде про скромні обсяги, 10-15 мільярдів кубометрів газу на рік, однак Україні це не вигідно [4].

Варто зазначити, що транзит російського газу через газотранспортну систему України є однією з найбільших статей експорту українських послуг та приносить Україні щороку близько 3 мільярдів доларів. Втрата Україною транзиту означатиме втрату значної частини валютної виручки [14].

Побудова цього газопроводу принесе нам чимало економічних, політичних і головне – безпекових проблем. Адже, повністю відмовившись від транспортування газу нашою територією, Кремль ліквідує один із останніх запобіжників від прямої агресії проти України [16].

На щастя для України, проти Північного Потіку-2 виступає чимало країн, серед яких – США. 20 грудня 2019 року президент США Дональд Трамп підписав оборонний бюджет країни, який передбачає запровадження санкцій проти російських газопроводів Північний Потік-2 та Турецький потік. Під штрафні заходи потраплять судна, які займаються прокладкою труб для цих газогонів, а також громадяни, які мають відношення до роботи цих суден. Зокрема, штрафні заходи передбачають заборону на в'їзд в США. Крім того, будь-які активи цих компаній, що знаходяться на території США, будуть заморожені [13].

І одразу ж 20 грудня 2019 року, насторожена Американськими санкціями, Росія домовилася з Україною продовжити транзит російського газу до Європи через газотранспортну систему України на 5 років [15].

На даний момент будівництво Північного Потіку-2 призупинено, проте російська влада заявляє, що до кінця 2020 за допомогою судно-трубоукладача «Академік Черський» добудує і запустить газогін. «Академік Черський» – єдиний корабель, який міг би продовжити будівництво попри американські санкції. На даний момент Північний Потік-2 побудований на 93% [11].

Отже, питання подальшого будівництва Північного Потіку-2 на даний момент є дуже важливим, тому що несе серйозні наслідки для України. Канцлер Німеччини Ангела Меркель з самого початку була проти Північного Потіку-2, але лишилася у меншості. На даний момент, позиція канцлера у Німеччині багато в чому продиктована внутрішньою політикою.

Північний Потік-2 є надзвичайно вигідним для Німеччини, тому що він значно зміцнить як економічні, так і політичні позиції країни на міжнародній арені.

Проте, будівництво цього газопроводу становить загрозу для України, яка на даний момент є найважливішим транспортером газу з Росії до країн-членів Європейського Союзу, що згодом може підірвати позиції України, спричиняючи економічні збитки, політичні загрози та загрози безпеці. Саме тому блокування Північного Поток-2 має надзвичайно важливе значення для України.

1. Газета Тиждень. [Електронний ресурс]: Нафтогаз відреагував на заяву Меркель щодо «Північного потоку-2». – 2018. – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/News/212172>
2. Газпром Експорт. [Електронний ресурс]: Динамика Реализации газа в Европу. – 2018. – Режим доступу: <http://www.gazpromexport.ru/statistics/>
3. Економічна Правда. [Електронний ресурс]: Меркель: «Північний потік-2» не скасовує роль України як транзитера газу. – 2018. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/11/29/643130/>
4. Економічна Правда. [Електронний ресурс]: Танці навколо труби. Все, що треба знати про «Північний потік-2» і ризики для України. – 2018. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/04/13/635956/>
5. Європейська Правда. [Електронний ресурс]: Меркель: «Північний потік-2» не може позбавити Україну транзиту газу. – 2018. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/04/10/7080161/>
6. Європейська Правда. [Електронний ресурс]: «Північний потік-2» без обмежень: що викликало згоду Данії на скандальний російський газопровід. – 2019. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2019/11/5/7102632/>
7. Інформаційне Агенство Уніан. [Електронний ресурс]: Ігрища довкола «Північного потоку-2»: вигоди для Німеччини і ризики для Європи. – 2018. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/economics/energetics/10078907-igrishcha-dovkola-pivnichnogo-potoku-2-vigodi-dlya-nimechchini-i-riziki-dlya-yevropi.html>
8. Інформаційне Агенство Уніан. [Електронний ресурс]: Фракція Меркель визнала Північний Потік-2 небезпечним для Європи та України. – 2018. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/politics/10356921-frakciya-merkel-viznala-pivnichniy-potik-2-nebezpechnim-dlya-yevropi-ta-ukrajini-posol.html>
9. Прокіп А., Кіса І. Український інститут майбутнього. [Електронний ресурс] / А.Прокіп, І. Кіса // Україна та Північний Потік-2: рушії, інтереси та наративи. – Slide share. – 2018. С.46. Режим доступу: <https://www.slideshare.net/UIFuture/2-104939909>
10. 24 канал. [Електронний ресурс]: Меркель була проти "Північного потоку-2", але лишилася у меншості. – 2018. – Режим доступу: <https://24tv.ua/merkel-bula-proti-pivnichnogo-potoku-2-ale-lishilasya-u-menshosti-n948723>
11. 24 канал. [Електронний ресурс]: Чому Росія не зможе поновити будівництво "Північного потоку-2" своїми кораблями. – 2019. – Режим доступу: <https://24tv.ua/chomu-rosiya-ne-zmozhe-ponoviti-budivnitstvo-pivnichnogo-potoku-2-sy-oyimi-korablyami-n1252716>
12. DW Made for minds. Україна [Електронний ресурс]: Меркель: Північний Потік-2 не зробить ФРН залежною від Росії. – 2019. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/%D097/a-47414242>
13. DW Made for minds. Україна [Електронний ресурс]: США запровадили санкції проти Північного Поток-2. – 2019. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/>
14. Hromadske. Україна [Електронний ресурс]: У разі припинення транзиту газу через українську ГТС Україна втрачатиме близько \$3 млрд щороку — Нафтогаз. – 2019. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/u-razi-pripinennya-tranzitu-gazu-cherez-ukrayinsku-gts-ukrayina-vtratit-blizko-3-mlrd-shoroku-naftogaz>

15. Hromadske. Україна [Електронний ресурс]: Україна та Росія домовились про транзит газу: головне. – 2019. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/stali-vidomi-detali-dogovoru-mizh-ukrayinoyu-ta-rosiyiyu-pro-tranzit-gazu-nazhivvo>
16. Atlantic Council. [Electronic resource]: Winning Energy Battle Just as Important as Flight in Eastern Ukraine Now. – 2015. – Access mode: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/winning-energy-battle-just-as-important-as-flight-in-eastern-ukraine/>
17. BILD. [Electronic resource]: Merkel geht auf Konfliktkurs zu Putin. – 2018. – Access mode: <https://www.bild.de/politik/ausland/angela-merkel/merkel-gazprom-55347310.bild.html>
18. Congress Public Law 115-44, Sec. 257. [Electronic resource]: Countering America's Adversaries through Sanctions Act. – 2017. – Access mode: <https://www.congress.gov/115/plaws/publ44/PLAW-115publ44.htm>
19. European Commission. [Electronic resource]: Questions and Answers on the Commission proposal to amend the Gas Directive (2009/73/EC). – 2017. – Access mode: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_17_4422
20. Forbes. [Electronic resource]: Russia's Nord Stream II Pipeline Is Ukraine's Worst Nightmare. – 2018. – Access mode: <https://www.forbes.com/sites/arielcohen/2018/06/18/russias-nord-stream-ii-pipeline-is-ukraines-worst-nightmare/#150cd53c3524>
21. Fraunhofer Institute for Solar Energy Systems ISE. [Electronic resource]: Power Generation in Germany – assessment of 2017. – 2018. – Access mode: https://www.ise.fraunhofer.de/content/dam/ise/en/documents/publications/studies/Stromerzeugung_2017_e.pdf
22. Joint open letter regarding Nord Stream 2. // Література надана Посольством України у Федеративній Республіці Німеччина під час проходження практики
23. OSW. [Electronic resource]: Germany: closer to approving construction of Nord Stream. – 2018. – Access mode: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2018-02-07/germany-closer-to-approving-construction-nord-stream-2>
24. The Greens/EFA in the European Parliament. [Electronic resource]: Special treatment for Nord Stream 2 must end. – 2018. – Access mode: <https://www.greens-efa.eu/en/article/press/special-treatment-for-nord-stream-ii-must-end/>

References

1. Hazeta Tyzhden. [Elektronnyi resurs]: Naftohaz vidreahuvav na zaiavu Merkel shchodo «Pivnichnoho Potoku-2». – 2018. – Rezhym dostupu: <https://tyzhden.ua/News/212172> [in Ukrainian].
2. Gazprom Eksport. [Elektronnyi resurs]: Dynamika Realyzatsyy haza v Evropu. – 2018. – Rezhym dostupu: <http://www.gazpromexport.ru/statistics/> [in Russian].
3. Ekonomichna Pravda. [Elektronnyi resurs]: Merkel: «Pivnichnyi potik-2» ne skasovuiе rol Ukrainy yak tranzytera hazu. – 2018. – Rezhym dostupu: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/11/29/643130/> [in Ukrainian].
4. Ekonomichna Pravda. [Elektronnyi resurs]: Tantsi navkolo truby. Vse, shcho treba znaty pro «Pivnichnyi potik-2» i ryzyky dlia Ukrainy. – 2018. – Rezhym dostupu: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/04/13/635956/> [in Ukrainian].
5. Ievropeiska Pravda. [Elektronnyi resurs]: Merkel: «Pivnichnyi potik-2» ne mozhe pozbavyty Ukrainu tranzytu hazu. – 2018. – Rezhym dostupu: <https://www.euointegration.com.ua/news/2018/04/10/7080161/> [in Ukrainian].
6. Ievropeiska Pravda. [Elektronnyi resurs]: «Pivnichnyi potik-2» bez obmezhen: shcho vyklykalo zghodu Danii na skandalnyi rosiiskyi hazoprovod. – 2019. – Rezhym dostupu: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2019/11/5/7102632/> [in Ukrainian].
7. Informatsiine Ahenstvo Unian. [Elektronnyi resurs]: Ihryshcha dovkola «Pivnichnoho potoku-2»: vyhody dlia Nimechchyny i ryzyky dlia Yevropy. – 2018. – Rezhym dostupu: <https://www.unian.ua/economics/energetics/10078907-igrishcha-dovkola-pivnichnogo-potoku-2-vigodi-dlya-nimechchini-i-riziki-dlya-yevropi.html> [in Ukrainian].

8. Informatsiine Ahenstvo Unian. [Elektronnyi resurs]: Fraktsiia Merkel vyznala Pivnichnyi Potik-2 nebezpechnym dlia Yevropy ta Ukrainy. – 2018. – Rezhym dostupu: <https://www.unian.ua/politics/10356921-frakciya-merkel-viznala-pivnichniy-potik-2-nebezpechnim-dlya-yevropi-ta-ukrajini-posol.html>[in Ukrainian].
9. Prokip A., Kisa I. Ukrainskyi instytut maibutnoho. [Elektronnyi resurs] / A.Prokip, I. Kisa // Ukraina ta Pivnichnyi Potik-2: rushii, interesy ta naratyvy. – Slide share. – 2018. S.46. Rezhym dostupu: <https://www.slideshare.net/UIFuture/2-104939909>[in Ukrainian].
10. 24 kanal. [Elektronnyi resurs]: Merkel bula proty "Pivnichnoho potoku-2", ale lyshylasia u menshosti. – 2018. – Rezhym dostupu: <https://24tv.ua/merkel-bula-proti-pivnichnogo-potoku-2-ale-lyshylasia-u-menshosti-n948723>[in Ukrainian].
11. 24 kanal. [Elektronnyi resurs]: Chomu Rosiia ne zmozhe ponovyty budivnytstvo "Pivnichnoho potoku-2" svoimy korabliamy. – 2019. – Rezhym dostupu: <https://24tv.ua/chomu-rosiya-ne-zmozhe-ponoviti-budivnytstvo-pivnichnogo-potoku-2-svo-yimi-korablyami-n1252716>[in Ukrainian].
12. DW Made for minds. Ukraina [Elektronnyi resurs]: Merkel: Pivnichnyi Potik-2 ne zrobyt FRN zalezhoiu vid Rosii. – 2019. – Rezhym dostupu: <https://www.dw.com/uk/%D097/a-47414242>[in Ukrainian].
13. DW Made for minds. Ukraina [Elektronnyi resurs]: SShA zaprovadyly sanktsii proty Pivnichnoho Potoku-2. – 2019. – Rezhym dostupu: <https://www.dw.com/uk/>[in Ukrainian].
14. Hromadske. Ukraina [Elektronnyi resurs]: U razi prypynennia tranzytu hazu cherez ukrainsku HTS Ukraina vtrachatyme blyzko \$3 mlrd shchoroku — Naftohaz. – 2019. – Rezhym dostupu: <https://hromadske.ua/posts/u-razi-privpynennya-tranzitu-gazu-cherez-ukrayinsku-gts-ukrayina-vtratit-blizko-3-mlrd-shoroku-naftogaz>[in Ukrainian].
15. Hromadske. Ukraina [Elektronnyi resurs]: U razi prypynennia tranzytu hazu cherez ukrainsku HTS Ukraina vtrachatyme blyzko \$3 mlrd shchoroku — Naftohaz. – 2019. – Rezhym dostupu: <https://hromadske.ua/posts/u-razi-privpynennya-tranzitu-gazu-cherez-ukrayinsku-gts-ukrayina-vtratit-blizko-3-mlrd-shoroku-naftogaz>[in Ukrainian].

Stetsiuk Nataliia, Frankiv Yuliia The policy of German chancellor Angela Merkel regarding the construction of the Nord Stream-2

This article reviews the overall description of the Nord Stream-2 project, analyzes the policy of German Chancellor Angela Merkel regarding the construction of the Nord Stream-2.

In addition, the position of Germany and Europe is described in detail, the views of various experts on North Stream-2 and Merkel are outlined, the significance and risks of constructing North Stream-2 for Ukraine are identified.

Key words: transit, gas pipeline, Baltic Sea, politics, country, power, highway, demand, consumption, extent, Naftogaz, Gazprom, Nord Stream-2.